

LOGISTIKA U SYSTEMU NACIONALNE BEZBEDNOSTI

Nastavnik:

Prof.dr Petar Stanojević, dipl.inž.

Tema:

METODE I TEHNIKE KOJE SE PRIMENJUJU U LOGISTICI

NASTAVNA PITANJA

- Pojam
- Istorijat
- Primena

POJAM METODOLOGIJE

- "Metodologija je nauka o logičkim formama procesa saznavanja i o njihovoj primeni u nauci, u naučnom istraživanju; nauka o metodama koje se primenjuju u naučnom istraživanju i u izlaganju rezultata naučnog istraživanja".
- Kao nauka, metodologija je deo logike.
- Logika se bavi uslovima istinitog mišljenja i uslovima pravilne upotrebe logičkih formi.

POJAM METODOLOGIJE

- U logici se razlikuju dva dela:
  - analiziranje samih logičkih formi koje se upotrebljavaju u mišljenju, učenje o elementima,
  - ispitivanje mogućnosti i pravila upotrebe takvih logičkih formi u mišljenju i u naučnom istraživanju, metodologija.
- Metodologija predstavlja primenu teorije, odnosno u njoj se proučava primena valjanih formi mišljenja.

POJAM METODOLOGIJE

- U metodologiji se razlikuju dva procesa.
- **Jedan je proces otkrivanja saznanja, proces istraživanja ili naučnih otkrića.**
- **Drugi proces je izlaganje tih saznanja ili rezultata istraživanja putem određenih metoda, onima koji sa tim saznanjima ili rezultatima istraživanja nisu upoznati.**
- Svojom radom je **Aristotel** razvio posebnu filozofsku disciplinu nazvanu **logika**. Svoj rad je izložio kroz spise pod naslovom **Organon**.

POJAM METODOLOGIJE

- Prvim **začetnicima** savremene **metodologije** smatraju se **Frensis Bekon i Rene Dekart**. Oni su pitanje metode postavili na pijedestal **filozofskog problema epohe**. Zbog postavljanja pitanja metode kao najvažnijeg, njih mnogi smatraju **začetnicima savremene nauke**.
- **Doskorašnja naučno-tehnička revolucija, a posebno sadašnja informatička revolucija izuzetno potenciraju značaj metodologije.**

KLASIFIKACIJA NAUČNIH METODA

- ◆ opšte naučne metode,
- ◆ posebne naučne metode,
- ◆ metode posebnih nauka.

KLASIFIKACIJA

Ovde će opšte i posebne metode nauke biti prikazane prema sledećoj klasifikaciji:

➤ osnovne opšte metode savremene nauke

- empirijska metoda,
- aksiomatska metoda,
- metoda modelovanja,
- statistička metoda,
- komparativna metoda,

KLASIFIKACIJA

Ovde će opšte i posebne metode nauke biti prikazane prema sledećoj klasifikaciji:

- posebne metode saznanja (posebni metodski postupci)
  - analiza i sinteza,
  - apstrakcija i konkretizacija,
  - generalizacija i specijalizacija,
  - indukcija i dedukcija,
  - definicija i klasifikacija,

Empirijska metoda

- naučno posmatranje,
- intervju, anketu i kvestionar,
- naučni eksperimentat,

POSMATRANJE - ZAPIS

Sholastika je odbacivala (nije priznavala) posmatranje kao metodu saznanja, a oslanjala se na spekulaciju i "citatologiju". Frensis Bekon (1561-1626), jedan od osnivača moderne naučne metodologije, dao je u jednoj svojoj belešci iz 1605. godine prikaz sholastičke rasprave. Taj prikaz će biti dat ovde kao veoma interesantan.

"Leta gospodnjeg 1432. godine razvila se među braćom redovnicima žestoka rasprava o broju zuba u ustima konja. Punih trinaest dana besnila je rasprava bez prestanka. Sve stare knjige i hronike bile su izvučene i pri tome se pokazala takva divna i dubokoumna erudicija kao nikada ranije na tome području.

Na početku četrnaestog dana neki mladi redovnik uglednog porekla zamolio je svoje učene starešine da i on rekne koju reč i - na veliko zaprepašćenje diskutantata, čija dubokoumna mudrost beše veoma uznemirena - on ih zamoli da reše stvar na vulgaran i nečuven način: naimе da otvore usta jednog konja, prebroje zube i nađu rešenje svojeg problema.

Na to ostali diskutanti, osećajući se duboko povređeni u svom dostojanstvu, uz veliku buku i galamu navališe na nj, izudaraju ga i izbace napolje. Jer, rekli su oni, sigurno je sama sotona ponukala tog žutokljunca da spomene taj nečuven i bezbožan put za pronalaženje istine, koji je u suprotnosti s čitavim učenjem crkvenih otaca.

Posle još mnogo dana divlje svađe i rasprave golub mira spustio se na naš skup i oni, svi kao jedan, proglase da će taj problem ostati večna tajna zbog žalosnog nedostatka istorijskih i teoloških podataka, te naredi da se to zabeleži''.

METODE POSEBNIH NAUKA

- Pored opštih naučnih metoda i posebnih naučnih metoda, svaka nauka ili naučna disciplina ima, odnosno koristi metode koje se namenski razvijaju za tu nauku.
- Ove metode imaju znatno uže područje primene od opštih i posebnih naučnih metoda, ali su zato znatno konkretnije.
- Svaka od ovih metoda se vezuje za neku nauku ili naučnu disciplinu, ali mora se naglasiti da ni jedna nauka nema ekskluzivno pravo na određenu metodu.

METODE POSEBNIH NAUKA

- Jednom **razvijena metoda**, koristi se tamo gde je to **primereno**, a ne po pripadnosti pojedinih metoda pojedinim naukama.
- Potrebno je naglasiti da **ove metode se ipak namenski razvijaju** i namenski se **vezuju za pojedine nauke** i naučne discipline.
- One su **usko vezane za nauke u kojima su razvijene** i **mala je verovatnoća** da se mogu **primeniti u nekim drugim naukama**, mada i tu postoji razlika.

METODE POSEBNIH NAUKA

- Na primer, metode konstruisanja zupčanika, metode ispitivanja stabilnosti baruta **su strogo namenske**, dok metode ispitivanja materijala ipak **imaju znatno širu primenu**.
- Radi sagledavanja tih namenski razvijanih metoda, dat je **prikaz nekih metoda, postupaka, tehnika** i teorija vezanih za jednu naučnu oblast.
- Radi se o u najširem smislu shvaćeno **metodama operacionih istraživanja**.
- Nisu prikazane sve metode i tehnike, nego samo one koje su među sobom srodne, na neki način.

NAUČNO PROGNOZIRANJE

- Jedan od **osnovnih naučnih ciljeva istraživanja je prognoza razvoja pojave.**
- **Osobnost naučnog prognoziranja** sastoji se u tome što je ono **okrenuto budućnosti**. Budućnost je uvek vezana sa **elementima neodređenosti i neizvesnosti** koji ne dozvoljavaju da se tačno "pogodi" buduća situacija.
- **Osnovni zadatak naučnog prognoziranja** predstavlja **raspoznavanje tendencije i logike razvoja prognoziranog procesa**, što omogućuje u konačnom bilansu da se **smanji uticaj neodređenosti** buduće situacije **na rezultate donetih odluka**.

NAUČNO PROGNOZIRANJE

- Metode prognoziranja su
  - heurističke,
  - matematičke,
  - metode fizičkog modelovanja i
  - kombinovane metode.
- **Heurističko prognoziranje** se vezuje za **eksperte**.
- U logistici se koristi za **ocenu postojeće situacije, ocenu mera koje se nameravaju preduzeti i njihovih efekata, sagledavanje trendova razvoja pojedinih procesa i logističkih sistema itd.**

NAUČNO PROGNOZIRANJE

- **Matematičke metode** prognoziranja imaju svoje etape pri primeni:
  - izbor i (ili) građenje modela prognoziranog procesa,
  - proračun (eksperimenti na modelu) istraživanog procesa za zadani trenutak u budućnosti,
  - analiza rezultata prognoziranja i
  - ocena tačnosti dobijenih rezultata
- **Metod fizičkog modelovanja** obuhvata u vojnoj logistici razne vežbe jedinica, ispitivanja naoružanja i vojne tehnike itd., a u "civilnoj logistici" su to razne upravljačke igre, simulacione igre itd

Metode linearnog programiranja

- **Metode linearnog programiranja** (Simpleks metoda, metoda dodeljivanja, transportni problem itd.) se primenjuju tamo **gde treba optimalno rasporediti resurse** i na tom području ima dosta radova.
- Problem **dinamike se veoma teško može rešavati** korišćenjem ovih metoda operacionih istraživanja.
- Kada se **drugim metodama istraži dinamika** i dođe do određenih statistika, **metode linearnog programiranja mogu itekako da budu korisne za određivanje**, naprimer, organizacionih struktura, rasporeda resursa za izvršenje raznih zadataka iz domena logistike itd.

Teorija igara

- **Teorija igara** ili ređe korišćen naziv **teorija konfliktnih situacija** predstavlja **matematičku teoriju konfliktnih situacija** u kojima **protivnici imaju suprotne interese** ili bar **jedan igrač ima svoj interes**.
- Razvoj počinje radovima **Nojmana i Morganšterna** i javlja se kao **najstariji oblik linearnih modela**.
- Predmet teorije igara je **analiza ponašanja učesnika u konfliktnim situacijama**, odnosno pronalaženje najboljih načina dejstva u uslovima koje nameću konfliktnu situaciju.
- **Igra je matematički model realne konfliktnu situacije**, a ponašanja protivnika i sama igra imaju svoja pravila.

Teorija igara

- Jasno je da postojanje skupa pravila znači da je igra apstrakcija realne situacije i da su neke varijante ponašanja protivnika ograničene ili isključene.
- Igre koje su predmet bavljenja i razrešavanja teorijom igara **moгу se podeliti u različite grupe prema različitim kriterijumima.**
- Prema kriterijumu prirode protivnika, igre se dele na dve grupe:
  - igre sa "razumnim" protivnikom i
  - igre sa "prirodom".

Nelinearno programiranje

- **Nelinearno programiranje** je metoda ili bolje rečeno skup specijalizovanih metoda za rešavanje problema u kojima funkcija kriterijuma nije linearna ili ograničenja u kojima se traži optimalno rešenje ne mogu prikazati skupom linearnih jednačina ili nejednačina.
- Funkcija kriterijuma ili ograničenja nisu linerani.
- Najčešći su sledeći slučajevi:
  - funkcija kriterijuma nije linearna, a ograničenja su linearna;
  - funkcija kriterijuma je linearna, a ograničenja su nelinearna;
  - funkcija kriterijuma nije linearna, a ograničenja se ne mogu izraziti skupom linearnih jednačina i nejednačina.

Celobrojno programiranje

- **Celobrojno programiranje**, kao **specijalizovana metoda nelinearnog programiranja** se koristi u **istraživanju pojava i problema različitog tipa**
- Metoda celobrojnog programiranja **kombinovana je sa zahtevom** za minimizacijom troškova.
- Obzirom na **ograničenja** koje nameće **metoda celobrojnog programiranja**, za rešavanje problema često se razvija **hibridni model**, koji podrazumeva **heuristiku**.
- **Kombinacija dva prilaza** obezbeđuje **realnija rešenja problema**, a ovakav **pristup treba da bude motivacija** za buduću gradnju **boljih hibridnih modela**.

Dinamičko programiranje

- **Dinamičko programiranje** je metoda koja se koristi u rešavanju problema dinamičkih procesa kada treba u nekim različitim vremenskim intervalima donositi niz odluka koje utiču jedna na drugu.
- Ova metoda primenjuje se u planiranju dinamičkih zadataka upravljanja, kao što su višestepeni procesi odlučivanja.
- Razvijena je na problemu planiranja optimalne zamene mašina u postrojenjima.
- Kao metoda operacionih istraživanja se takođe, primenjuje u istraživanju pojava i poznata je najčešće, kao metoda za rešavanje problema minimum-maksimum.
- Neki autori napominju da za probleme sa većom količinom podataka treba koristiti računare adekvatnih mogućnosti i voditi računa o troškovima pri rešavanju ovakvih problema

Stohastičko programiranje

- **Stohastičko programiranje** kao metoda se primenjuje za iznalaženje **optimalnih rešenja u problemima** u kojima su **parametri, koji ulaze u funkciju kriterijuma i ograničenja, slučajne veličine**.
- Za rešavanje ovih problema često **primena metoda linearnog programiranja ne daje dobre rezultate**, jer se čini **greška zamenom slučajne veličine njenom srednjom vrednošću** ili matematičkim očekivanjem.
- Rešavanje problema **metodom stohastičkog programiranja** zahteva **složen matematički aparat**.
- U **procesima koji se odvijaju i problemima** koji se javljaju u praksi po pravilu **deluju slučajni faktori**.
- **Primena ove metode ponekad se javlja kao nužnost**.

Teorija odlučivanja

- **Teorija odlučivanja** je nova naučna disciplina.
- Do šezdesetih godina dvadesetog veka **naučnici su baveći se praktičnim problemima** razvijali različite metode i tehnike u cilju dobijanja optimalnih rešenja.
- Tada se počinju se analizirati **problemi odlučivanja sa nekvantitativnog aspekta**, odluka najviše zavisi od **preferencije donosioca odluke** u datoj situaciji.
- Deo **teorije odlučivanja** postaje **teorija korisnosti**.
- Razvoj **računarske tehnike i informatike omogućio je primenu simulacija i metoda višekriterijumskog odlučivanja**, što je dalo daljnji podstrek **razvoju teorije odlučivanja**.

Metode višekriterijumskog rangiranja

- Metode višekriterijumskog rangiranja (višekriterijumsko programiranje, vektorska optimizacija) rašavaju problem optimizacije dve ili više funkcija cilja na skupu mogućih rešenja.
- Postoje različiti pristupi rešavanju ovih problema, pa su razvijene i različite metode.
- Različite metode su razvijane i u zavisnosti od toga koji je problem rešavan.
- Zato su pojedine metode manje ili više primerene rešavanju određene klase problema.

Metode višekriterijumskog rangiranja

- Postoji čitav niz metoda i familija metoda od kojih će biti navedene samo neke kao što su **POP, STEM, SEMOPS, MENOR, AHP, TOPSYS**, familija metoda **ELECTRE**, familija metoda **PROMETHEE** itd.
- Pored ovih metoda, i **klasične jednokriterijumske metode su modifikovane za rešavanje problema optimizacije dve ili više funkcija cilja.**
- Neke od njih su **dvokriterijumski simpleks, dvokriterijumski i trokriterijumski transportni problem, multiatributni problem asignacije, višekriterijumsko hiperbolično rangiranje** itd.

Teorija masovnog opsluživanja

- Teorija masovnog opsluživanja pojavila se početkom XX veka, kao jedna od oblasti teorije verovatnoće.
- Rešavajući probleme opsluživanja telefonskih abonenata, A.K.Erlang danski matematičar, postavio je osnove teorije masovnog opsluživanja.
- Sada je proširena upotreba ove teorije na industriju, medicinu, saobraćaj, vojne nauke itd.
- Rešavanje zadataka primenom teorije masovnog opsluživanja znači određivanje međusobnih veza između pokazatelja efikasnosti sistema opsluživanja i karakteristika tokova zahteva za opsluživanjem.

Teorija masovnog opsluživanja

- Primenom teorije masovnog opsluživanja rešavaju se problemi opsluge tehničkih materijalnih sredstava, problemi gađanja ciljeva u protivvazdušnoj odbrani, analize mogućnosti raketnih i drugih sistema.
- Teorija masovnog opsluživanja ima i određena ograničenja,
- Tačne relacije se mogu izračunati kada je zastupljena ordinarnost, odsustvo posledica i stacionarnost.
- Postoje slučajevi gde se mogu izvršiti pojednostavljenja i primenom TMO doći do željenih kvantitativnih rezultata.
- Za slučajeve gde se istovremeno odvija više složenih procesa koji imaju izrazit međusobni uticaj ili gde se odvijaju nepuasonovski procesi teorija masovnog opsluživanja se ne može koristiti.

Tehnika mrežnog planiranja

- **Tehnika mrežnog planiranja** je tehnika planiranja i vođenja projekata.
- Krajem pedesetih godina pojavile su se dve tehnike mrežnog planiranja, 1957. godine metod kritičnog puta i 1958. godine tehnika procene i revizije programa PERT
- Ove dve tehnike su razvijene u SAD na sistemu planiranja radova na održavanju i generalnom remontu u procesnoj industriji i na projektu izgradnje raketnog sistema Polaris.
- U Francuskoj je paralelno razvijen potencijalni metrički metod MPM (Metra - Potential - Method).
- Veliki broj tehnika predstavlja proširenje i razne varijante dva osnovna metoda, kao što su PERT-Time, PERT-Cost Management, CPPS, RAMPS, AMT, ASTRA, PEP itd.

Teorija prepoznavanja oblika

- **Teorija prepoznavanja oblika** kao naučna disciplina počela se razvijati pedesetih godina prošlog veka, kao posledica razvoja računarske tehnike i tehnologije.
- Jedna od značajnih osobina ove discipline je širok front specifičnih problema koji se rešavaju osloncem na njen teorijski aparat.
- Teorija prepoznavanja oblika ima široke mogućnosti primene vezanih za vojne sisteme. "Prepoznavanje oblika je izrazito interdisciplinarna oblast, jer se problemi prepoznavanja mogu formulirati i pripremiti za rešavanje u veoma različitim disciplinama".
- Po svom sadržaju i dostignutom stepenu razvoja, teorija prepoznavanja oblika je manje jedinstvena matematička teorija sa opšte prihvaćenom aksiomatikom, bliže je skupu srodno orjentisanih metoda koje su razvijene prema zahtevima postavljenih praktičnih problema.

Teorija prepoznavanja oblika

- Osnovni problem kojim se bavi teorija prepoznavanja oblika je **klasifikovanje objekata**. U najširem smislu, razlikuju se **dva osnovna tipa klasifikovanja**:
  - **svrstavanje**, gde se **utvrđuje pripadnost klasi objekata za koje ta pripadnost nije unapred poznata**, a klase objekata su unapred zadate;
  - **razvrstavanje**, gde **klase objekata nisu unapred poznate, nego se obrazuju u toku samog procesa klasifikacije** prema određenim svojstvima skupa objekata.
- *Sa početkom razvoja ove naučne discipline nije se kasnilo u našoj zemlji. Poznata "Beogradska šaka" je rezultat primene ove naučne discipline. U Institutu "Mihajlo Pupin" u Beogradu, na protezi šake su ugrađena tri pretvarača za merenje relativnog položaja prstiju. Postignuto je uspešno prepoznavanje klase lopti i klase cilindara.*

Teorija zaliha

- **Teorija zaliha** se vezuje za **F.Harrisa**, koji je **1915.** godine objavio prve formule.
- Međutim, sve **do drugog svetskog rata**, sva rešenja su se odnosila na determinističku potražnju.
- Tek **za vreme drugog svetskog rata** razvijen je **prvi stohastički model zaliha**, popularno nazvan "**model novogodišnje jelke**".
- Nakon drugog svetskog rata **pojavljuju se radovi koji predstavljaju osnove** savremene teorije zaliha.
- Ravojem **modela zaliha i metoda upravljanja zalihama**, teorija zaliha sve više dobija **karakter posebne naučne discipline**.

Teorija "fuzzy" skupova

- **Teorija "fuzzy" skupova** (rasplinuti skupovi, nerazgovetni skupovi) je teorija koja se začela radovima Zadeha 1965. godine.
- Radovi bazirani na ovoj teoriji su usmereni u dva pravca, u pravcu razvoja teorije "fuzzy" skupova kao teorije i u pravcu rešavanja praktičnih problema primenom ove teorije.
- Područje primene ove teorije širi se na različite oblasti ljudske delatnosti. Pored primena u upravljanju organizacionim sistemima, ova teorija je našla primenu u gradnji različitih tehničkih uređaja (veš mašine, video kamere itd.).
- Događa se da ulazni parametri neophodni za donošenje odluke ne mogu biti precizno definisani. Probleme kad su parametri okarakterisani neizvesnošću, nepreciznošću, subjektivizmom, neodređenošću i višeznačnošću tretira teorija "fuzzy" skupova.

Teorija "fuzzy" skupova

- U klasičnoj teoriji skupova postoje jasna razgraničenja pripadnosti elemenata po skupovima.
- Postoje skupovi gde ne postoje jasne granice koje razdvajaju elemente u skupu i izvan skupa. U skupovima definisanim pojmovima "malo", "srednje", "veliko", "kratko", "dugo", "otprilike oko..." itd ne može se sa sigurnošću govoriti o pripadnosti pojedinih elemenata nekom skupu. To su "fuzzy" skupovi.
- Javlja se mišljenje da je verovatnoća kao opis odgovarajućih pojava previše "tvrda" za mnoga područja istraživanja.
- Teorija "fuzzy" skupova ne pripada grupi modela, metoda, skupova metoda ni grupi tehnika. To je posebna matematička teorija.

Teorija haosa

- **Teorija haosa** je nova teorija i najčešće se pominje da ju je začeo publikacijom *Deterministic Nonperiodic Flow* **američki meteorolog s MIT-a Edward Lorenz 1963. godine.**
- *Ovaj rad je objavljen u meteorološkom časopisu *Journal of Atmospheric Sciences*. Sam rad je **ostao nezapažen preko deset godina, sve dok se u nauci nije pojavila jasna svest o tome da za mnoge nepravilnosti nisu krive eksperimentalne greške i da za to nije odgovoran slučaj, nego da iza te sve prisutne neizvesnosti stoje zakonitosti koje su postale predmet bavljenja takozvane teorije haosa.***
- **Sam naziv, teorija haosa, je rezultat pomodarstva u jednom periodu u nauci** da se onome čime se trenutno bavi daju efektna imena (npr. teorija katastrofa).

Teorija haosa

- Bavi se uticajem **male promene početnih uslova na razvoj pojave u vremenu** i bavi se **zakonitostima i redom u sistemima koji samo na prvi pogled izgledaju nepravilno (haotično)**.
- *Osetljivost na male promene u početnim uslovima se naziva Butterfly efekat (kod nas se ponekad se naziva i efekat leptirovih krila).*
- U svom jednom delu teorija haosa je ustvari **teorija nelinearnih dinamičkih sistema**, a drugim **delom fraktalna geometrija**.
- **Prognoziranje razvoja** pojave nakon **određenog vremena postaje nemoguće** i to i **za determinističke sisteme**.
- Otkriće da je u **determinističkim sistemima nemoguće prognozirati razvoj** pojave nakon određenog vremena, **zadire u samu strukturu i osnovne principe nauke**.

Teorija haosa

- **Ovi problemi su uočeni i ranije**, i složenošću u vezi sa prognozom razvoja pojava u **dinamičkim sistemima u vremenu** su se bavili poznati matematičari **Poinkare, Kolmogorov, Čajtin i drugi**.
- **O prognozi razvoja pojava u vremenu u stohastičkim sistemima, odnosno nemogućnosti prognoziranja razvoja** pojave nakon određenog vremena u nekim stohastičkim sistemima (stohastički haos) u literaturi, se **pojavljuje veoma malo napisa**.
- **Ipak, može se zaključiti, na osnovu pojedinih napisa u stručnoj i naučnoj literaturi, da se ova teorija razvija i na području stohastičkih sistema**, a da se postepeno počinje primenjivati i na području organizacionih sistema.

Modelovanje i simulacija

- **Modelovanje i simulacija** predstavlja trenutno verovatno **najmoćniji i najperspektivniji "alat"** u rukama **istraživača** koji se bave problemima organizacionih sistema.
- Imaju izuzetno **široku primenu u skoro svim oblastima**.
- **Razvoj računarske tehnike** je omogućio **praktičnu primenu** ove metode i daljim razvojem **pruža sve veće mogućnosti primene**.
- Simulacija na računaru je **numerička tehnika** kojom se može **eksperimentisati sa matematičkim modelima** koji opisuju ponašanje složenog sistema u vremenu.
- **Ispitivanje unutrašnjih međuzavisnosti elemenata sistema, procena ponašanja u određenim situacijama, provera novih strategija i drugih pokazatelja, moguće je pod uslovom da je kreiran dobar simulacioni model**, kodiran u adekvatnom jeziku i provedeni odgovarajući eksperimenti.
- **Osnova** za stohastičko modelovanje i omogućavanje simulacije je **metoda Monte Karlo**.

Modelovanje i simulacija

- Kvalitetni simulacioni modeli se rade u saradnji stručnih ljudi, analitičara realnih sistema i stručnjaka za simulacione sisteme i jezike.
- Konstruisani model se mora vrednovati, što je trajan proces, od početka do kraja upotrebe vrše se dogradnje, a vrednovanje se svodi na ispitivanje slaganja ponašanja modela i realnog sistema (validnost) i proveru modela (verifikacija) u pogledu slaganja sa modelom implementiranom na računaru.
- U literaturi se preporučuje da se vrednovanje modela vrši po sledećoj koncepciji:
  - ispitivanje replikativne valjanosti modela, odnosno sposobnosti modela da generiše podatke prema ranije prikupljenim podacima o sistemu, koji je preslikan u simulacioni model,

Modelovanje i simulacija

- ispitivanje predikativne valjanosti, odnosno sposobnosti modela da iz sadašnjeg stanja omogućuje utvrđivanje budućih ponašanja sistema i
- ispitivanje strukturne valjanosti, odnosno tačnog ocrtavanja načina na koji funkcioniše realni sistem.
- Osnovni kriterijumi za ocenu valjanosti simulacionih modela su tehnička valjanost, operaciona valjanost i dinamička valjanost modela.
- Za navedene kriterijume su u određenoj meri razvijene i tehnike kojima se isti mogu ispitati.
- Zajedničke osobine ispitivanja valjanosti simulacionih modela, koje se mogu sresti u literaturi, svode se na sledeće:
  - proces vrednovanja modela vezan je za skup uslova u kojima model mora da reprezentuje realni sistem,
  - vrednovanje simulacionog modela je komplementaran sa procesima razvoja i implementacije modela.

Ekspertski sistemi

- Ekspertski sistemi su "softverski proizvod koji predstavlja strukturano znanje eksperata definisano skupom pravila i ugrađeno u računarske programe sa razrađenom upravljačkom procedurom pretraživanja, a sa ciljem da se programski dođe do performansi koje poseduje čovek - ekspert".
- Sam pojam i razvoj "veštačke inteligencije" još uvek izaziva reakcije, čak i od uvaženih autoriteta na ovom području, u veoma širokom dijapazonu. Mišljenja su različita, od nedvosmislenog oduševljenja i prognoze da će "veoma brzo biti proizvedene mašine koje misle" do sarkastičnih primedbi da "onaj ko veruje u veštačku inteligenciju nema prirodnu".
- *"Pod veštačkom inteligencijom podrazumevamo skup primenjenih disciplina, koje se bave mašinskom simulacijom ljudskog rasuđivanja" Acteka D., Odabrana poglavlja teorije prepoznavanja oblika sa primenama, Institut za matematiku, Novi Sad, 1986.*

Ekspertski sistemi

- Odbacujući, bar za blisku budućnost, ovako ekstremne stavove, ostaju za sada tvrdnje vezane za ekspertne sisteme:
  - Usko područje ekspertize,
  - Ograničen jezik izražavanja činjenica i relacija,
  - Ograničene predstave o problemu i metodama rešavanja,
  - Malo znanja o vlastitom području i ograničenjima.
- Ne ulazeći u rasprave o "veštačkoj inteligenciji", činjenica je da je niz ekspertnih sistema realizovano i uvedeno u upotrebu. Činjenica je i to da je nivo stručnosti uprediv sa nivoom ljudskih eksperata na samo usko specijalizovanoj oblasti.
- Ekspertni sistemi uglavnom rešavaju probleme za koje nema algoritamskih rešenja.

REKAPITULACIJA

- Metodologija je neophodna u procesu bavljenja istraživanjem u logistici
- Logistika ima izuzetno širok spektar metoda koje se primenjuju
- Primena metoda mora uvažavati i dobre i loše strane svake metode koja se primenjuje
- Svaka metoda pripada svakoj nauci u kojoj može da bude primenjena
- Mora se poznavati tačnost svake metode koja se primenjuje

Sledeća tema
LOGISTIČKI LANCI

**HVALA NA
PAŽNJI**

VAŠA PITANJA?